

бюджетната техника. Следъ завършване мисията си въ министерството, той се връща на 1 мартъ следната 1901 год. по собствено желание обратно на по-първата си служба началникъ на бюро въ Дирекцията на статистиката и е първия помощникъ и сътрудникъ на директора В. Дюстабановъ, следъ чието оттегляне отъ директорския постъ нему се възлага отъ 1 май 1903 год. управлението на Дирекцията.

Наскоро настъпва, обаче, нова промѣна на политическия режимъ въ страната, която освети новъ редъ и нова управа въ Статистиката, и Кирилъ Поповъ се вижда принуденъ да се раздѣли съ страстно любимата си служба на дѣлото на официалната статистика. Той напуска Дирекцията на 1 януарий 1904 год., но не престава да проявява най-живъ интересъ къмъ службата и живота въ учреждението, следи отблизо съ съкрушено сърдце какъ се профанира скъпото му дѣло и не пропуска случай да отправи остритъ си критики противъ настанилата се въ това свято за него мѣсто статистическа демагогия. Основателнитъ му опасения за дискредитиране спечеленото дотогава съ дълги усилия реноме на българската официална статистика се оправдаха напълно по-късно, и трѣбваше да се изживѣятъ редъ години на новъ усиленъ трудъ, за да се прочисти атмосферата и се възстанови отново престижа на нашата статистика.

Презъ 1905 год. Кир. Поповъ е поканенъ за статистикъ при Българската екзархия въ Цариградъ, дето той въ течение на три месеци (27. V. — 1. IX.) работи и полага основитъ на една екзархийска административна статистика, като очертава въ единъ подробенъ докладъ плана за организиране и водене статистика на екзархийскитъ училища и за изброяване българитъ екзархисти въ турско споредъ „вѣнчилата“. На пишуция тия редове се удаде следъ две години да продължи тия проучвания и да установи редовна ежегодна училищна статистика на подведомственитъ на Екзархията учебни заведения, както и да изпълни съ успѣхъ преброяването на българското екзархийско население въ Турция.

Завърналъ се отъ Цариградъ, К. Поповъ приема поканата за учителъ въ току-що откритото търговско училище отъ Търговско-индустриалната камара въ Варна и се отзовава въ родния си градъ, където учителствува отъ 1. X. 1905 до 1. IX. 1906 год. и чете на ученицитъ курсове по стопанска география, стопанска политика и история на търговията. Събрания статистически материалъ за курсоветъ си той използва за своя „Краткъ статистически сборникъ за всички страни на свѣта“, който публикува на следната 1907 г. въ София и който е първото отъ тоя родъ издания у насъ.

Следъ като прекарва презъ 1907 год. няколко месеци въ Швейцария въ отпочивка и опрѣсняване знанията си, на 29 януарий 1908 год. Кирилъ Г. Поповъ е отново въ Дирекцията на статистиката, повиканъ отъ мини-

стра на търговията и земедѣлието въ новия току-що съставенъ демократически кабинетъ, но тоя пжтъ вече като титуляръ главенъ директоръ, на който постъ остава до последния день на живота си, съ едно прекъсване презъ време на свѣтовната война отъ 26. IX. 1916 до 21. I. 1919 год., прекарано въ Швейцария и наложено му по болестъ.

Презъ този дълъгъ периодъ отъ близо 20 години, поелъ ръководството и застаналъ начело на официалната статистика въ България, той се прояви като голѣмъ статистикъ, бележитъ администраторъ, рѣдкъ организаторъ. Съ поривъ на младенческа любовъ и съ едно страстно увлѣчение той се предава съ цѣлата си душа на работа за издигане и укрепване статистическия институтъ до висотата на подобнитъ му институти въ напредналитъ страни и успѣва чрезъ лични свои качества да влѣзе въ близки отношения съ видни учени, европейски и всесвѣтски свѣтила, и да свърже нашата статистика съ вѣншния статистически свѣтъ. Едновременно съ това той полага денонощни грижи за разширяване службата на българската статистика.

Заварилъ последната въ едно крайно критическо състояние, близко до почти съвършенното ѝ дискредитиране, директорътъ Поповъ посвети всичкитъ си усилия, използвава авторитета, влиянието и връзкитъ си съ държавници и политически лица, вложи всичката своя енергия, воля и амбиция, и можа въ непродължително време да възстанови престижа на централния органъ на статистическата ни служба, да постави тоя подирния на подобающето му мѣсто въ държавната иерархия и да създаде необходимитъ взаимни връзки и отношения между него и останалитъ органи на държавната администрация, безъ които е немислимо развитието и преуспѣването на статистиката. Същевременно неговитъ усилия се насочватъ къмъ издигане въ съзнанието на управляющитъ и на обществото значението на статистиката за държавното управление и къмъ воюване подкрепа и грижи за статистическия ни институтъ.

На второ мѣсто, неговата творческа дейностъ, водима отъ съзнанието за необходимостта отъ най-близко сътрудничество на практическата административна статистика съ научната мисълъ, се направлява къмъ създаване на условия за привличане млади интеллигентни сили на служба на статистиката. И той успѣ да превъзмогне не малко трудности, за да внесе значително подобрене въ кадъра на ръководния персоналъ, да вербува постепенно за техническитъ операции подготвени и преданни служители, годни за важната и деликатна статистическа работа, да ги увлѣче и извика у тѣхъ живъ интересъ къмъ службата чрезъ своя личенъ примѣръ и своето неотслабно трудолюбие и да създаде условия за непрестанното имъ школуване и усъвършенствуване въ службата, образцова дисциплина и неуморно постоянство. За тази цель биде повишенъ образователния цензъ за слу-